

APOSTO PREMIUM

Eda Soylu'dan 'Alt/Üst': Yıkılan evler ve betona gömülen çiçekler üstüne

20 Nisan 2026 16:50

Nagehan Kara

Review Linki: <https://aposto.com/s/69e5f2e670a6620007c6ee0b>

Eda Soylu'dan 'Alt/Üst': Yıkılan evler ve betona gömülen çiçekler üstüne
Eda Soylu'nun son sergisi "Alt/Üst" Paul Klee'nin sanatın yaşamı bayağılıktan çıkarma gücüne dair sözlerinin izini sürüyor. Betonla çiçeği, kırılganlıkla sertliği biraraya getiren Soylu, karşıtlıkların izini sürerken hafıza, yıkım ve yaşam arasındaki ince çizgiyi görünür kılıyor.

AI Özeti

Sanatçı Eda Soylu, 15 yılı aşkın süredir devam eden pratiğinde betona gömülen çiçekler ve çeşitli yerleştirmelerle kişisel hikayesini ve toplumsal hafızayı işliyor. Soylu'nun sanat anlayışının temeli, Roma'da karşılaştığı Gunter Demnig'in Stolpersteine (Tökezleme Taşları) adlı yerleştirmesinden ve ziyaret ettiği toplama kamplarındaki deneyimlerinden şekilleniyor.

Sanatçının Merdiven Art Space'te 30 Nisan'a kadar ziyarete açık olan Alt/Üst başlıklı son sergisi, izleyiciyi betona gömülmüş çiçeklerle kaplı kırılgan bir zeminle yüzleştiriyor.

Sergide yer alan ve Metin Altıok'un şiirinden referans alan çizimler, sanatçının okul yıllarındaki ilk çalışmalarına uzanarak ev, yıkım ve göç kavramlarını şiirsel bir dille sorguluyor.

İzleyici, sergi alanındaki çiçekli zeminde yürürken hem fiziksel bir kırılganlık deneyimi yaşıyor hem de yıkım ile tanıklık etme arasında bir seçim yapmaya davet ediliyor.

Eda Soylu'dan 'Alt/Üst': Yıkılan evler ve betona gömülen çiçekler üstüne

Paul Klee, Modern Sanat Üzerine adlı kitabında, sanatçının kaynaklarını (düşler, fanteziler vb.), uygun yaratıcı araçlarla birleştirmesi sonucu ortaya çıkan tuhaf şeylerin, “yaşamı bayağılıktan çıkarıp yükselmesine yardım eden sanat”ın, gerçeklik hâline geldiğini yazar.

Eda Soylu'nun 15 yılı aşkın sanat pratiğinde betona gömülen çiçeklerle oluşturduğu o tuhaf çiçek bahçeleri, manzaraları, etrafımızı saran duvar kağıtları, üzerinde yürüdüğümüz zemin örtüleri de birer gerçeklik olarak yaşama karışır. Karıştığı gibi de yaşamı bayağılıktan çıkarıp yükselmesine yardım eder.

Eda Soylu, Amerika'da resim eğitimi aldığı Rhode Island School of Design'da ürettiği ilk çizimlerden beri, betona gömdüğü krizantemler de dahil tüm işlerini ve sergilerini birer otoportre olarak, kendi hikayesinin, kişisel yolculuğunun durakları olarak gördüğünü söylüyor. Amerika'da başlayan hikayesinin ikinci durağı, 2012 yılında okulun Avrupa Onur programıyla gönderildiği Roma. Roma'da yaşadığı dönemde Arnavut kaldırımlı sokakları adımlarken tesadüfen karşılaştığı, Gunter Demnig'in Stolpersteine (Tökezleme Taşları) adlı yerleştirmesi sanatçının üzerinde büyük bir etki yaratıyor. Eda Soylu, “Benim sanat pratiğimin temeli o anda ve orada atıldı” diyecektir yıllar sonra bir röportajında.

Soylu'nun üzerinde bu denli iz bırakan çalışmada Demnig, İkinci Dünya Savaşı sırasında soykırıma uğrayan kurbanların, kendi isteğiyle yaşadığı son evlerinin önünden çıkardığı bir kaldırım taşının yerine, üzerinde pirinç kaplı bir levha olan beton bir blok yerleştirir. Yaşadığı yerden sürülen, toplama kampına gönderilen kişinin adı, yaşadığı yıllar ve hangi kampta öldüğü gibi bilgiler bu levha üzerine işlenmiştir.

Farkına varmadan her gün yürüdüğümüz zemine, üzerine basıp geçtiğimiz o taşların arasına insanı durduran, şaşırtan, günlük hayatın dışına çıkaran bir hatırlama nesnesi bırakır. Kamplarda yakılarak yok edilen kurbanları anmak için, evlerinin önüne bir çeşit mezar taşı, onların varlığını hatırlatan bir “iz” bırakır.

Soylu, Roma'da kaldığı sürede toplama kamplarını da gezer. Polonya'da, kırk bin kişinin yakılarak öldürüldüğü bir anıt mezar olarak tanımladığı Majdanek toplama kampını, Holokost anıtını ziyaret eder. Ardından sıra Auschwitz'e gelir. Fakat oraya gittiğinde, savaş sırasında yaşananlara dair okuduğu, duyduğu her şeyden farklı bir durumla karşılaşır. Adorno'un "Auschwitz'ten sonra şiir yazmak barbarlıktır" dediği o yere gittiğinde bulduğu yemyeşil bir alan olur.

Soylu, burada yaşadığı deneyimden sonra ise "hastalıklı güzellik kavramı" üzerine çalışmaya başlar. Betona gömülen çiçekler böyle bir hikaye içerisinden çıkar ve 2012'den beri evrilerek Soylu'nun otoportrelerini bugüne, Merdiven Art Space'te, 30 Nisan'a kadar açık olacak son sergisi Alt/Üst'e kadar taşır.

Alt/Üst sergisinde, galeriye girmeden hemen dışarıda, kapının yanında betona gömülen çiçeklerden oluşmuş bir tablo karşılar izleyiciyi. İçeride görüleceklerden ve sanatçının hikayesinden minik bir kesit sunar. Kapıdan içeri girerken ise, betona gömülmüş çiçeklerin bir halı, bir döşeme gibi tüm zemini kapladığı görülür.

Sanki ilkbaharda açan bir çiçek bahçesine girer gibidir izleyici, rengarenk çiçekler her yerdedir ama bir gariplik vardır bu zeminde. Tıpkı Demnig'in kaldırım taşları arasındaki parıldayan piriç levhaları gibi beklenmedik bir durma, tökezleme anı yaratır Soylu'nun betona gömülen çiçekleri.

İzleyicinin önünde yer alan bu zemin ne bir bahçedir, ne bir halı, ne dekoratif bir yer döşemesi. İlk başta ilkbahar hissiyle içeri davet eden bu bahçe aynı zamanda tekinsiz bir his yayar dışarıya. "Bu bahçeye girmeli mi?" diye düşündürür izleyiciyi. Elbette katılımcı, deneyime ve değişime açık, ilişkisel bir sanat örneğidir karşımızdaki ama çiçeklerin üzerine basmanın, üstelik betona gömülmüş çiçeklerin üzerinde yürümenin verdiği o garip his eşlik eder izleyiciye ilk adımda.

Girmemek, dışarıda kalmak, zemine zarar vermemek de bir seçimdir diyor sanatçı serginin basın gösteriminde. Göç kavramını odağına alan, Evi Yeniden Kurmak adlı, 2016 yılında, Kadir Has Üniversitesi bünyesindeki Galeri Khas'ta açılan ikinci kişisel sergisinde de zemini benzer şekilde kapladığında, sadece iki çocuğun dışarıda kalmayı seçtiğini anlatıyor. Zemine, betona gömülmüş, zaten yeterince kırılğan olan bu çiçeklere basmamak bir çeşit koruma şekli olabilir elbette. İzleyici işe katılırken de karar verir; her attığı adımla “ilerlerken” önündeki bir şeyleri kırarak bu eyleme “katılacak mıdır?” yoksa geride kalıp zeminin kırılışını izleyerek olan bitene “tanıklık mı edecektir?” sadece.

İçeri girmeyi seçen izleyici, ilk adımla birlikte zeminin kırılğanlığını tüm duyularıyla hissetmeye başlar. Gördüklerine, dokunma ve kırılma sesleri eşlik ederken dengeyi korumak zorlaşır. Çiçeklere basmadan, sadece alışık olduğumuz beton zeminden oluşan bölümlere basmaya çalışmak, bir dengede kalma sanatına dönüşür. İtiraf edilmelidir ki bunu sağlamak pek de mümkün olmaz. Bu kırılğan zeminde bir şeylere zarar vermeden yolunu bulmak neredeyse imkansız gibidir.

Üst katta ise zemin tanıdık. Bu kez baştan başa tüm duvarların Eda Soylu'nun Duvar Kağıdı adlı yerleştirmesi ile kaplandığını görürüz. Tek tek betona gömülen krizantemlerden oluşan bu “duvar kağıdı” tarafından çevrelenir izleyici. Ortada, buluntu ahşap parçalardan oluşturulmuş iki pencereye tavandan iplerle aşağıya sarkıtılan iki çizim eşlik eder. Soylu'nun son sergisindeki bu iki çizim izleyiciyi, sanatçının hikayesinin en başına götürür. Sanatçının okul döneminden kalma iki çizimdir bu gördüklerimiz.

Çizimlerden birinin bir yüzünde kare ve üçgenden oluşan minik evler, yıldızlı bir gecede çiçekli bir manzara eşliğinde görülürken arka yüzde “Ve evin yüzü burkuldu” sözleri yer alır. Bir kağıdın iki yüzü gibi birbirinden ayrılmayan, gösteren ve gösterilenden oluşan bir gösterge gibidir bu çizim ve sözler. Kağıdın bir yüzündeki çizim gibi diğer yüzde yer alan Metin Altıok'un Yıkıcılar Geldiler adlı şiirinin ilk dizesi “Ve evin yüzü burkuldu” anlatır Eda Soylu'nun hikayesini ve gösterir otoportresini. Soylu'nun işlerinde resim, yerleştirme kadar şiir de önemlidir. Onun sanatının diğer yüzüdür şiir. İnce, kırılğan, naif bir yerden anlatmak ister meselesini. Nesir değildir, günlük dil değildir kullandığı. Bağırılmaz, slogan atmaz. Estetik, şiirsel, naif, incelikli bir dildir. Yaşamı bayağılıktan çıkarıp yükselten bir dil...

Soylu işlerinde kabalığın, bayağılığın, sıradanlığın, yıkımın ve ölümün karşısına kırılganlık, incelik, naiflik, sıra dışı estetik bir tuhaflık, yaratıcılık ve yaşamı koyar. 1993'te Sivas Katliamı'nda, Madımak Otelinde hayatını kaybeden Metin Altıok'un şiirlerinin kabalık ve yıkıcılık karşısında o kırılganlığı, burukluğu, naif olanı en iyi anlatan şair olarak özel bir yeri vardır Soylu'nun hikayesinde. Onun dizeleri sanatçının okul yıllarındaki ilk çizimlerinden itibaren çalışmalarına eşlik eder, sergisine adını verir. 2014 yılında açılan Unutulmuyor Ne Tuhaf adlı ilk sergisinde olduğu gibi.

Soylu'nun son sergisi, Alt/Üst'te yer alan çizimdeki dizenin ait olduğu Yıkıcılar Geldiler şiirinde bir evin yıkımı, bir şehrin değişmesi ve bir aşkın bitişi birlikte anlatılır, geçen zamanla, hafızaya nüfus edenlerle, bellekte kalan izlerle birlikte. Soylu da, Unutulmuyor Ne Tuhaf, Evi Yeniden Kurmak ve Anneannemin Evinden Kalanlar gibi sergilerinde toplumsal olan kadar kendi kişisel hikayesini de anlatır. Ev, yerleşme, korunma, barınma, göç, sürgün, yok olma, yıkım, yıkıcılık, kabalık, unutmama, hatırlama, kırılganlık, yaşama tutunma, iz bırakma gibi kavramlar etrafında anlatır hikayelerini.

Bu sergilerin tümünde ortak olarak gördüğümüz Duvar Kağıdı'nda, betona gömülen çiçekler betonun içerisinde kalan su damlalarını kendine çekmeye, yaşamaya, hayata tutunmaya çalışırken dona kalır gibi görünse de gömüldüğü şeye yerleşir, barınır, kendine bir yer edinir, aynı zamanda ona izini bırakır ve onu da dönüştürür. Her yaşam, hayat, her insan bir iz bırakır bu dünyada. Sanat ve şiir, günlük olanın, kaba gerçekliğin içine katılırken bize hatırlatır bu incelikleri, izleri...

Duvar Kağıdı işini ilk kez 2015 yılında Balat sokaklarında bir duvarı kaplayarak dış mekana yerleştiren Soylu, mahallede bu çalışmasına gösterilen tepkinin, zamanla oraya yerleşmesinin, günün birinde pembeye boyanmasının, günlük hayatın bir parçası olarak geçirdiği değişimin hikayesini heyecanla takip eder. Paul Klee'nin yukarıdaki sözlerinde belirttiği gibi hayatın içine karışmıştır bu çiçekler, geçirdiği değişimle, müdahalelerle gerçek bir duvar kağıdı hâlini almıştır. Duvarla bütünleşmiş, hayata nüfus etmiş ve zamanın içine, şu ana ve bulunduğu yüzeye yerleşmiştir.

Geleneksel Osmanlı-Türk tasavvuf kültürüne içkin olan estetik bir anlayışı da içinde barındırdığını söyleyebiliriz bu işlerin. Eşyaya dışarıdan bakan Batılı anlayış yerine, kalp gözü ile eşyayı kavrayan, onun içine dalan ve onu içeriden kavrayan ama aynı zamanda arabesk gibi, bezeme gibi yaşamı güzelleştirmeyi amaçlayan bir estetik anlayışın izlerini görebiliriz. Yaşamın her alanına sızarak yaşanılan mekanı, işlevsel olanı güzelleştirmeyi ilke edinen bu estetik anlayışın, unutulmuş sevgi ve

hoşgörü dilinin izlerini... İnsanın çevresine benzediğini söyleyen Soylu'nun ifade ettiği gibi yaşadığımız mekanları estetik kılmanın, incelikli bir dil kullanmanın kabalığın yerine inceliği buyur etmenin bir yolu.

Sergideki diğer çizim ise sanatçının öğrencilik yıllarında Berlin'de kopya ettiği, Avec l'agile (Kartal ile) adlı, Paul Klee'ye ait bir çizim. Klee, müzisyen bir ailede dünyaya gelir, kendisi de müzik eğitimi alır. O müzik dilini ve lirik, şiirsel, naif renkçi anlatımı resimlerine taşır. Resimde müziğin etkisi deyince Kandinsky ile birlikte ilk akla gelen isimdir. Renkleri, tınılar, sesler, müzik gibi görsel bir kompozisyon gibi duyumsanır. Renklerle çok sesli bir müzik ortaya koyar adeta Klee. O da Nazi baskı yönetiminden nasibini alarak yaşadığı ülkeden göç etmek zorunda kalır, buna rağmen Almanya'da yaşadığı dönemde yaptığı resimler o müziksel, şiirsel ve naif etkiyi, inceliği hep içinde barındırır.

Eda Soylu'nun yerleştirmelerinde kaba taşlar gibi, betonların içine gömülen çiçekler ister duvarda, yüzeyde, ister zeminde olsun, çok renkli bir resim, çok sesli bir müzik, birçok duyguyu birlikte anlatabilen katmanlı bir şiir gibi de görülebilir. Rengiyle, hareketiyle kontrol edilemez tepkiler veren her biri farklı, biricik olan sonbahar çiçekleri, krizantemler öyle bir gömülür ki betona, beton çiçeğin ardında bir arka plana, donuk renksiz bir fona, ölmesine rağmen rengini muhafaza eden o çiçeği destekleyen bir kaideye dönüşür. Onu öldüren şeyi öyle bir dönüştürür ki, öyle bir iz bırakır ki artık beton çiçeğe dönüşür. Görünen beton değil sadece çiçek hâline gelir.

Ölüme ve yasa da gönderme yapan sonbaharda açan bu çiçekler betonda yer ederken betonu ilkbaharda açan bir çiçek bahçesine dönüştürür. Arka plandaki kabalık zamanla parçalanıp dağılırken kırılganlık, incelik, naiflik, yaşam ve yaşamın izi görünür bu manzarada; ya da “hâlâ canlı ve hareketsiz yaşam” anlamlarına gelen (İngilizcede söylendiği hâliyle) still life’ta, Fransızcadan geçtiği şekliyle natürmortta, Türkçe söylersek de bu “ölü doğa”da...

Eda Soylu, geriye dönüp baktığında bu sergiyle, bir nokta misali başı sonu belli olmayan bir çemberin içinde tekrar ilk noktaya döndüğünü hissettiğini söylüyor. O ilk çizimlerin, gittiği, gördüğü, deneyimlediği yerlerin, eserlerin, okuduğu şiirlerin, birlikte yaşadığı insanların, kendisi üzerinde bıraktığı izler yansıyor bu sergiye. Bu manzarada, "ölü doğa"da, onun deyimiyle ise bu otoportrede, tüm bu kişisel durakları, hafıza ve tarihi görmek mümkün. Tabii ki savaşları, öldürülen, yakılan, göçe, sürgüne zorlanan insanları, yıkım ve şiddetin yansımalarını da. Üstelik bugün dünya üzerinde hemen her noktayı etkileyen yıkım, savaş, baskı, zulüm ve sürgünler tüm şiddetiyle devam ederken.

Sergiden ayrılırken Merdiven Art Space’in caddeye bakan ve tamamen camla kaplı cephesinden, serginin ilerleyen günlerinde gittikçe daha da fazla kırılacağını tahmin ettiğim o çiçekli zemini izlemek Paul Klee’nin bir başka eseri Angelus Novus’u, Walter Benjamin’in deyişiyle “Tarih Meleği”ni aklıma getiriyor. Benjamin’nin, bu resmi 1921’de satın aldıktan sonra Nazi rejiminden kaçarken intihar ederek öldüğü 1940 yılına kadar yanından ayırmadığı söylenir.

Onun bu eseri yorumladığı şekilde düşünürsek, kendini yıkımla, savaşlarla, katliamlarla, kısaca felaketle ortaya koyan insanlık tarihine, geçmişe yüzünü dönmüş olan tarih meleği, ilerleme fırtınasına kapılarak geleceğe doğru sürüklenir. Meleğin son bakışında dona kalan o kısacık anı görürüz resimde. Geçmişe atılan o bakış, yıkıntılara bakarken arada kalanları, yitirilen yaşamları, kaybolan hikayeleri, yıkıntılara gömülenleri fark edebilmek için sahip olunan tek andır.

Sergiden ayrılırken camekandan gördüklerim meleğin son bakışına yansıyanlar gibi Metin Altıok'un biten bir aşk hikayesiyle birlikte betimlediği, sergiye de ilham kaynağı olan o yıkılan eve dair manzarayı da hatırlatıyor. Ve şiirin son dizesindeki "bizden kalan balçığı" sözlerini. Bugün her yere bıraktığımız yıkıntılar ve balçık arasında kalan yaşamlar, kabalık ortasında kalan incelikler, yıkılan evler ve betona gömülen çiçekler üstüne yazılan şiirler, anlatılan hikayeler gelip yerleşiveriyor o bakışa. Bana göre "hâlâ canlı" görünen renkleri ve bıraktığı kırılğan izleriyle sonbahar çiçekleri ise daha içeride bir yerlere gömülüyor...